

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	AZLL666, Etimologiya, 3 kredit 6 AKTS
	Departament	Dillər və ədəbiyyatlar
	Program (bakalavr, magistr)	Magistratura
	Tədris semestri	2025/2026-cı tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	dos. Elza Səmədova
	İmeyl:	esemedova@khazar.org
	Mühazirə otağı/Cədvəl	
	Konsultasiya vaxtı	Tələbələrle razılaşdırılmış vaxtda
Prerekvizitlər		
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	İstifadə ediləcək ədəbiyyatlar : 1. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti (2006), AMEA, Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu, 4 C., Şərq-qərb. https://azerbaycandili.az/Vocabularies/Download/1/Az%C9%99rbaycan%20dilinin%20izahli%20%C3%BCgeti%20%20cild.pdf 2. Clauson, G. (1972). <i>An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish</i>. Oxford: Clarendon Press. (https://archive.org/details/sir-gerard-clauson-an-etymological-dictionary-of-pre-thirteenth-century-turkish-/page/n39/mode/2up) 3. Sevortyan, E. V. (1974–2000). <i>Этимологический словарь тюркских языков</i> [Etimologicheskiy slovar' tyurkskikh yazykov] (Vols. 1–7). Moskva: Nauka. https://altaica.ru/LIBRARY/ESTJA/estja1.pdf 4. <i>Этимологический словарь тюркских языков. Общeturkские основы</i> (1969). [Etimologicheskiy slovar' tyurkskikh yazykov. Obshchetyurkskie osnovy]. Moskva: Nauka. https://altaica.ru/LIBRARY/ESTJA/estja5k.pdf 5. Starostin, S. A., Dybo, A. V., & Mudrak, O. A. (2003). <i>Etymological dictionary of the Altaic languages</i> (Vols. 1–3). Leiden: Brill. 6. Doerfer, G. (1963–1975). <i>Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen</i> (Vols. 1–4). Wiesbaden: Franz Steiner Verlag. 7. Räsänen, M. (1969). <i>Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkssprachen</i>. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura. 8. Nişanyan, S. (2002/2020). <i>Nişanyan sözlük: Çağdaş Türkçenin etimolojisi</i>. İstanbul: Everest Yayınları. https://www.nisanyansozluk.com/ İstifadə oluna biləcək digər mənbələr Əhmədov B.A. (1999), Azərbaycan dilinin qısa etimoloji lüğəti, Mütərcim, Bakı. http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=vtls000008638 Eren, H. (1999). <i>Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü</i>. Ankara.	

	Məhərrəmli B (2018), Azərbaycan dilində isim kökləri, Elm nəşr., Bakı https://www.anl.az/el/Kitab/2019/01/cd/Azf-305787.pdf https://tdk.gov.tr/Etimoloji.html Nişanyan, S. (2002–2020). Nişanyan Sözlük: Çağdaş Türkçenin Etimolojisi. İstanbul. Əlisa Şükürlü, Orxun Yenisey Abidələrinin Dili A.Von.Gabain, Eski Türkçenin Grameri, çev.M. Akalın, TDK yay.,Ankara 1988		
Tədris metodları	Mühazirə	+	
	Qrup müzakirəsi	+	
	Seminar	+	
	Sual-cavab	+	
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Tapşırıqların icrası və müzakirələrdə iştirak		20
	Oxu materialının dəyərləndirilməsi və mövzuya uyğun refleksiya essələrinin hazırlanması		15
	Aralıq tapşırıqlar və təqdimatlar (Aralıq imtahanı)		20
	Təzis və ya məqalə hazırlamaq (Final)		20
	Yekun layihə və təqdimat (Final)		25
	Yekun		100
Kursun təsviri	Bu kurs türk dillərində sözlərin tarixi inkişafını, fonetik və semantik dəyişmələri, proto-türk sözlərinin rekonstruksiyası, qədim yazılı abidələrdəki sözlərin etimoloji təhlilini və türk mənşəli sözlərin başqa dillərə keçidini əhatə edir. Fənn həm nəzəri, həm də praktiki yönümdə aparılır, tələbələrdən etimoloji araşdırmalar və təqdimatlar gözlənilir.		
Kursun məqsədləri	Bu kursun sonunda tələbə aşağıdakı bacarıqları əldə edəcək: 1. Etimologiyanın əsas anlayışlarını və metodlarını izah edir. 2. Türk mənşəli sözlərin əsas xüsusiyyətlərini izah edir. 3. Türk dillərində səs və semantik dəyişmələri təhlil edir. 4. Qədim türk mənbələrindəki sözlərin etimologiyasını araşdırır. 5. Türk mənşəli sözlərin digər dillərə keçidini müəyyən edir. 6. Etimoloji lüğətlərdən istifadə edir.		

Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Kursun sonunda tələbələrdə aşağıdakı bacarıqların inkişaf etdirilməsi gözlənilir: - Etimoloji lüğətlərlə işləmə, - Sözlərin mənşələrini əlaqələndirmə və qərar vermə, - qrup şəklində işləmə, - təqdimat etmə, - qrupu və özünü qiymətləndirmə.
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Tapşırıqların icrası və müzakirələrdə iştirak (10 %) Tələblərin sillabusdakı mövzular üzrə elmi mənbələri, oxu materiallarını oxuyaraq seminarlara hazır gəlməsi, mövzu ilə əlaqəli (sözlərin etimologiyasına) müxtəlif mənbələrdəki məlumatları faktlar əsasında şərh etməsi, müxtəlif mənbələr əsasında müqayisə etməsi gözlənilir. Tələbələr hər həftə araşdırdıqları yeni mənbələri və hazırladıqları tapşırıqları təqdim etməlidirlər. Məqalə və oxu materialı dəyərləndirmə (10%) Tələbələr sillabusda göstərilən mövzular üzrə məqalə və oxu materiallarına dair refleksiya esseləri hazırlayacaqlar. Bunu üçün tələbələrə təqdim ediləcək xüsusi forma üzrə materialların hazırlanması və həftəlik təqdim edilməsi gözlənilir. Refleksiya hazırlama qaydaları: 1. <i>Addım: əsas ideya və məzmun haqqında qeydlər tutun,</i> 2. <i>Addım: əsas ideya və məzmunu ümumiləşdirin (diagram, chart, list və s. texnikalarından istifadə edə bilərsiniz)</i> 3. <i>Materiala dair “beyin həmləsi” üçün sualları cavablandırın:</i> - <i>Sizə necə təsir etdi?</i> - <i>Diqqətinizi nə çəkdi?</i> - <i>Sizdə hansı suallar yaratdı?</i> - <i>Müəyyən şeylər haqqında fikriniz dəyişdi mi, ya da nəyi öyrəndiniz?</i> - <i>Daha əvvəl bu mövzuda oxuduğunuz materiallarla əlaqəlidir mi, necə, təsvir edin.?</i> - Refleksiya essesi ən az 3 abzasdan ibarət olmalıdır. 1. Giriş- Müəllif və mövzu haqqında məlumat verilməlidir. Giriş abzası əsasən aşağıdakı sualları cavablandırmalıdır. - <i>Nəyi təhlil edəcəyinizi ifadə edin.</i> - <i>Mətnin qısa xülasəsini verin,</i> - <i>Diqqətinizi çəkən məqamları ifadə edən tezis cümləsi yazın.</i> 2. Əsas abzaslar - - <i>Hər bir abzasda oxu materialından əldə etdiyiniz yeni məlumatlara dair fikirlərinizi ifadə edin</i> - <i>Hər abzasın yeni əldə edilən məlumat haqqında olmasına xüsusi diqqət edin.</i> - <i>Bu abzasda tədqiqat mövzusu haqqında öz fikirləriniz və arqumentlərinizi ifadə edin.</i>

- *Sitatlar gətirin.*

3. Nəticə -

- *bu materialdan nə öyrəndiyinizi ümumiləşdirin.*
- *məqalədə eldə edilən nəticəni ifadə edin,*
- *Mövzunun aktuallığına münasibət bildirin.*

Aralıq tapşırığı və təqdimat - 20%

Tələbələr aralıq imtahanı yerinə hər həftə oxuyub dəyərləndirmə esseləri hazırladıqları materiallar əsasında Ədəbiyyat xülasəsi hazırlamalı və onu təqdimat etməlidirlər. Ədəbiyyat xülasəsində istifadə edilmiş ədəbiyyatlar və istinadlar **Harvard üslubunda (Müəllifin soyadı əsərin ili, səhifə nömrəsi göstərilməklə)** üslubuna uyğun olmalıdır.

Tezis və ya məqalə hazırlamaq - 20%

Tələbələr **semestr ərzində apardıqları tədqiqatlara və hazırladıqları dəyərləndirmə esseləri əsasında** semestrin sonuna qədər sözlərin etimologiyasına dair bir konfransa tezis və ya məqalə hazırlayıb göndərməlidirlər. Məqalələr fənn müəlliminin rəyi və iştirakı ilə hazırlanır və nəşr edilir.

Yekun layihə və təqdimat – 20%:

Dekanlıqla razılaşdırılmaqla hər iki imtahan yerinə tələbələrin **Aralıq tapşırığı və təqdimat, Tezis və ya məqalə hazırlamaq və Yekun layihə və təqdimat fəaliyyətləri** (etimoloji lüğətlər əsasında hazırladıqları tapşırıqlar və təqdimatlar) imtahan ballarını əvəz edəcəkdir.

1. Tədqiqat mövzusu tələbələrin maraqları istiqamətində özləri tərədfindən tədrisin 3-cü həftəsindən gec olmayaraq müəyyənləşdirilməli və müəllimlə razılaşdırılmalıdır.
2. Dekabr ayının 3-cü həftəsi təqdim edilməlidir.
3. Tədqiqat işinin tərtibatı: Times New Roman şrifti ilə 14 ölçülü, sətirarası məsafə 1,5 olmaqla, sol kənardan 3 sm, yuxarı və aşağıdan 2 sm, sağ tərəfdən isə 1,5 sm boş yer saxlanılan A4 vərəqdə yazılır. Səhifə nömrələri vərəqlərin aşağı sağ küncündə qeyd olunur. Həcm ən az 5 səhifədən (ən az 3000 söz) ibarət mənbə və istinadlar göstərməklə elmi məqalə formatında hazırlanmalıdır. İstinadlar və mənbələrin göstərilməsində Harvard üslubu istifadə edilməlidir.
4. Qapaq hissəsində tədqiqat mövzunun adı, magistrantın adı, soyadı, ata adı, elmi rəhbərin elmi dərəcəsi, adı, soyadı, ata adı, universitetin adı, logosu, hazırlandığı ay və il qeyd olunmalıdır.

		5. Tədqiqat işləri eyni zamanda təqdimat formatında hazırlanacaq və müzakirə ediləcəkdir.	
	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1		Etimologiyaya giriş: əsas anlayışlar və metodlar	Təqdimat, Fəaliyyət: Etimologiya haqqında klassik və müasir tərifləri müqayisə et; fərqli yanaşmaların üstünlüklərini və zəif cəhətlərini müzakirə et. Tapşırıq: “Etimologiya nədir?” sualına öz tərifini ver və əsaslandır.
2		Əsas etimoloji tədqiqatlar, yanaşmalar	Fəaliyyət: Müqayisəli-tarixi, struktur və koqnitiv yanaşmalardan hər birinə nümunə tap. Tapşırıq: Bir söz seç və onu bu üç yanaşmaya görə analiz et.
3		Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti ilə iş, sözlərin mənşələrinin müəyyənləşdirilməsi prinsipləri	Fəaliyyət: İzahlı lüğətdən 10 söz seç, mənşə etiketlərini (ərəb., fars., türk və s.) araşdır. Tapşırıq: Bu sözlərdən beşinin etimoloji təhlilini yazılı şəkildə təqdim et.
4		Etimoloji lüğətlərin quruluşu	Fəaliyyət: Müxtəlif etimoloji lüğətlərin (məs., Clauson, Sevortyan) strukturlarını müqayisə et. Tapşırıq: Seçilmiş beş sözün hər üç lüğətdə necə izah olunduğunu müqayisə et.
5		Etimoloji lüğətlərlə iş	Fəaliyyət: Müxtəlif etimoloji lüğətlərin

			(məs., Clauson, Sevortyan) strukturlarını müqayisə et. Tapşırıq: Seçilmiş beş sözün hər üç lüğətdə necə izah olunduğunu müqayisə et.
6		Fonetik dəyişmələr və uyğunluqlar, etimoloji bərpa	Fəaliyyət: Orxon-Yenisey abidələrindən 5 söz seç, onların müasir türk dillərində formalarını tap. Tapşırıq: Bu sözlərin fonetik dəyişmə xəritəsini hazırla.
7		Semantik dəyişmələr və tipologiyası	Fəaliyyət: Müasir Azərbaycan dilində semantik daralma və genişlənməyə aid 5 söz tap. Tapşırıq: Bu sözlərin tarixi mətnlərdəki və müasir istifadəsini müqayisə edən qısa esse yaz.
8		Sözlərin etimologiyasında tarixi mənbələrin rolu (Orxon-Yenisey abidələri əsasında etimoloji təhlillər)	Fəaliyyət: Orxon abidələrindən seçilmiş 10 sözün müasir dillərdəki qarşılığını araşdır. Tapşırıq: Bu sözlərin semantik və fonetik inkişafını təqdimat şəklində hazırla
9		Divanü Lügat-it Türk və Mahmud Kaşğarlı Aralıq imtahanı	Fəaliyyət: Kaşğarlının əsərində müasir Azərbaycan dilində işlənən 5 sözü tap. Tapşırıq: Onların fonetik, semantik sabitlik və dəyişmə dərəcəsini təhlil et

10		Qutadqu Bilig və digər klassik mənbələr	Fəaliyyət: Qutadqu Biligdən beş beytdəki əsas sözləri etimoloji baxımdan izah et. Tapşırıq: Beytlərdəki sözlərin müasir Azərbaycan türkcəsi ilə paralelini qur.
11		Azərbaycan dilinin etimoloji xüsusiyyətləri	Fəaliyyət: Azərbaycan türkcəsində yalnız oğuz qrupuna məxsus 5 etimoloji xüsusiyyət tap. Tapşırıq: Bu xüsusiyyətlərin digər türk dilləri ilə müqayisəsini yaz.
12		Etimologiyaya dair məqalələr və məqalə yazmaq üçün əsas prinsiplər	Fəaliyyət: Bir elmi məqalənin etimoloji metodikasını analiz et. Tapşırıq: Kiçik etimoloji mövzuda (bir söz üzərində) elmi üslubda 3 səhifəlik məqalə yaz.
13		Türk dillərinə yad təsirlər (ərəb, fars, rus)	Fəaliyyət: Müasir Azərbaycan dilində 5 ərəb, 5 fars, 5 rus mənşəli söz seç. Tapşırıq: Bu sözlərin fonetik uyğunlaşma prosesini izah et.
14		Türk mənşəli sözlərin başqa dillərə keçidi	Fəaliyyət: Xarici dillərdə (rus, fars və gürcü və s) işlənən türk mənşəli sözləri topla. Tapşırıq: Onların mənşə, semantik dəyişmə və mədəniyyətlərarası rolu barədə qısa tədqiqat yaz.

15		Tələbə təqdimatları və yekun müzakirə	
16		Final	.